

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
5

No

1

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1057 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-yanvarda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayeich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Yashil” makon “yashil” iqtisodiyot farovonligimiz garovi.....	20
Muhiddin Kalonov	
Xufyona iqtisodiyot va uni qisqartirishning ilmiy tadqiqotlardagi talqinining ilmiy tahlili.....	23
Raxmanov Laziz Erkabaevich	
O'zbekistonda yashil loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti tahlili.....	28
Bakirov Sanjar Davlatovich	
Respublika iqtisodiyotida oilaviy korxonalarning eksport faoliyati tahlili.....	35
Jurayev Navruz Jurayevich	
Tijorat banklari tomonidan kredit liniyalarini samarali boshqarish mexanizmlari.....	40
Toshboyev Sherzod Turdaliyevich	
Innovatsion faoliyatda yashil kimyoning strategik o'rni: global va mahalliy yondashuvlar.....	45
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda tabiiy kapitalning ahamiyati.....	49
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Sug'urta kompaniyalari biznes modeli.....	54
Qarshiyev Otabek Abdullayevich	
Страхование различных рисков проектного финансирования.....	59
Гулираъно Носирова Абдулазиз кизи	
“Yashil” texnologiyalar – yashil iqtisodiyotning bo'g'ini sifatida.....	63
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Iste'mol soliqlarining tovar va xizmatlar bahosiga ta'sirini baholash.....	70
Ergashev I. O.	
Экологические аспекты “зелёной экономики” в стратегии устойчивого развития Узбекистана.....	73
Кучаров Абдор Сабириджанович, Джумабаева Дилобар Асатиллаевна, Шомалиева Мукаддасхон Мирсаидовна	
O'zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish.....	78
Tursunov Jaxongir Pulatovich	
Yoshlarda tadbirkorlik qobiliyatini shakllantirish va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish modellari.....	84
Raxmatullayeva Feruza Azimovna	
Korxona import operatsiyalarida moliyaviy munosabatlar nazariy tahlili.....	90
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
Hududlararo iqtisodiy mutanosibliklarni aniqlash uslubiyoti.....	95
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
“MUQADDAM” MCHJ kalava ip ishlab chiqarish korxonasida marketing strategiyasini takomillashtirish yo'llari.....	103
Musayeva Shoira Azimovna, Kurbonboyeva Sevinch Asliddinovna	
O'zbekistonda davlat mulkini xususiyashtirish jarayonlari va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri.....	109
Shadmanov Erkin Sherkulovich, Turkmanov Azam Saydullaevich	
Особенности современных методов оценки эффективности деятельности промышленных предприятий.....	114
Матчанов Азамат Абдович	
Kichik biznes subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulotlar ishlab chiqarishni tashkil etishda davlat dasturlarining ahamiyati.....	121
Mirzabaeov Xusniddin Muxamadjonovich	
Davlat statistikasini xalqaro statistika standartlar asosida innovatsion rivojlantirish yo'llari.....	128
T.P. Jiemuratov	
Tadbirkorlikni boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish.....	134
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich, G'ulomova Iroda Jahongir qizi	

Davlat-xususiy sheriklik: mohiyati, funksiyalari va jahon amaliyoti	139
Ataniyazova Maksuda Baltabayevna	
Qurilish korxonalarida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari	144
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
O'zbekistonda bandlikni tartibga solishda tadbirkorlikning ahamiyati	148
Ismailov Azizbek	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash davrida bandlik siyosati	151
Mardanaqulov To'liqin	
Tadbirkorlikning ijtimoiy funksiyasini namoyon bo'lishi	154
Xalilov Muxiddin Shakirovich	
Ijtimoiy dasturlarni amalga oshirishda davlat ijtimoiy buyurtmasining ahamiyati	158
Xusanov Otabek Nishonovich	
Shaxsiy sug'urtaning iqtisodiy mohiyati va tashkil etish prinsiplari	163
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Moliyaviy munosabatlarda benefitsiar mulkdorlarning iqtisodiy faoliyati va ularga xizmat ko'rsatish tizimi tahlili	168
Ochilov Farhod Malikovich	
Оптимизация стратегий коммерциализации инновационных проектов в организациях	174
Бобокулов Шохрух	
Sog'lom ovqatlanish umumiy ovqatlanish sohasini barqaror rivojlantirishning asosi sifatida	178
Raximova Dilorom Sulaymonovna	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda davlatning roli	184
Ulug'murodova Feruza Mardon qizi, R.A. Saydaqulov	
Mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotga o'tishning imkoniyatlari va muammolari	190
Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o'g'li	
Aksiz solig'ining davlat budjetini shakllantirishdagi ahamiyati va zarurati: xalqaro va mahalliy tajriba	195
Kabirov Abdulla Maxmutovich	
Tijorat banklari aktivlari samaradorligini oshirish	201
Xojibekova Zilola Shavkat qizi	
Davlat budjeti daromadlarini shakllantirish bo'yicha xorij tajribalari	206
Kudaybergenova Guzal	
Развитие международного рынка капитала	216
Срождидинова Зарина Хайриддиновна, Абдираманова Мадина Куанишбаевна	
Финансовый анализ нефтесервисной компании АО «МАХСУСЭНЕРГОГАЗ»	228
Файзиев Умуркул Шухратович	
Tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	236
Xudayarov Oybek Odilovich	
Xizmat ko'rsatish korxonalarining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	242
Seytnazarov Berdibek Ametbekovich	
Surxondaryo viloyatida yashil iqtisodiyotni amaliyotga tatbiq etishning hozirgi holati	246
Oybek Ruziyev Abdumuminovich, Qosimov Akmal, Mamatov Sardor Ilyosovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	251
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Leveraging ict and mobile connectivity for economic growth: an empirical study on the role of internet usage and corruption control	256
G'ofirova Gulmira G'anisherovna, Rajabova Malika Nuriddin qizi, Qalandarov Sarvar Zafar o'g'li	
Sanoatda oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash va sertifikatlashtirish mexanizmini takomillashtirish	266
Mahamatova Maftuna	
Soliq tizimida elektron hujjat aylanishining soliq ma'murchiligiga ta'siri	273
Abdullaev Shahbozbek Nodirsho o'g'li	
Respublikamizdagi sanoat korxonalarining rivojlanishini ko'p omilli tahlillari	283
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	

Organizational economic mechanisms of the tourist services market in the republic of Karakalpakstan	290
Ochilova Ozoda Toshquvatovna	
Qishloq hududlarini iqtisodiy rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari	295
Toyirov Alijon Yodgor o'g'li, Sadullayev Oybek Turdiali o'g'li, Orziqulov Oybek A'zamjon o'g'li	
Ta'lim turizmi va madaniy meros: O'zbekiston Respublikasida tutgan o'rni	300
Qutlimurotov Fayzullo Sadulayevich	
Глэмпинг: особенности и перспективы развития в Республике Узбекистан	304
Гуломова Мухлиса Нурулла кизи, Муллағалиева Зарина Рамиловна, Исамиддинова Диёра Нодиржон кизи	
Improving the practice of crediting business entities by commercial banks	309
Jabbarov Alisher Kayimovich	
O'zbekistonda eksport-import operatsiyalarini sug'urtalashning rivojlantirish istiqbollari	314
Adilova Gulnur Djurabayevna	
Kambag'allikni qisqartirishda xizmatlar sohasining o'rni	319
Mirzaev Qulmamat Djonuzokovich, Saparov Murod Irgashovich	
Ishchi kuchi migratsiyasini tartibga solishga yondashuvlar	323
Xamidov Elyorjon Tursunali o'g'li	
Kichik biznes sohasiga investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish	329
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich	
Mahalliy ishlab chiqarish korxonalari raqobatbardoshligini baholashning zamonaviy yondashuvlari, mezonlari va usullari	335
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
Tijorat banklarida kredit amaliyotini takomillashtirish istiqbollari	338
Xolmatov Mirodil Nurmamat o'g'li	
The role of agrobusiness in the development of society and its opportunities	343
D. Dzhurayeva, Rakhmonov Rustam	
Ichki audit samaradorligini baholashga ta'sir qiluvchi omillar va ko'rsatkichlar tahlili	349
B.Y.Maxsudov, I.G'.Isroilov	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion samaradorlik ko'rsatkichlari	353
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Эффективная политика регулирования занятости как фактор сокращения бедности населения	357
Шаюсупова Наргиза Турғуновна	
Global iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlashda mintaqaviy savdo kelishuvlarining o'rni	365
Toyirov Alijon Yodgor o'g'li, Egamberdiyev Nurmuhammad Otabek o'g'li	
Moliyaviy salohiyatni baholash metodologiyasini shakllanishida makroiqtisodiy indikatorlarning ahamiyatliligi	370
Buranova Lola Vakhobovna	
Navoiy viloyatida sanoat tarmog'i rivojlanishi tahlili	379
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarining innovasion faoliyatini moliyalashtirishning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari	383
Shomansurova Zilola Abduvaxitovna	
Internet – iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim kaliti	391
Bo'tayeva Sabina Xoliyorovna	
Chet mamlakatlarida soliq qarzlarini undirish mexanizmini milliy soliq tizimiga moslashtirish masalalari	396
Yuldashev Dilshod Rustamovich	
O'zbekistonda hududiy turizmni barqaror rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy hamda hukumat strategiyalarining roli va ta'siri	402
Yorqulov Muhammadmurod Axmad o'g'li	
Mintaqaning barqaror iqtisodiy o'sishida pochta aloqasi xizmatlarining tutgan o'rni (Xorazm viloyati misolida)	408
Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li	
O'zbekistonda islom bank xizmatlarini joriy etish istiqbollari	412
Dodieva Umida Fozil qizi	

Mehnat bozorini takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning amaliy jihatlari	416
Maxammediyev M.M.	
Davlat ulushiga ega bo'lgan yirik soliq to'lovchilar ma'murchiligini takomillashtirish yo'llari	421
Erkaboev Nuriddin Axmadjonovich	
To'qimachilik sanoatida mahsulot tannarxini kamaytirishning iqtisodiy ahamiyati va zaruriyati	429
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna	
Turizm va xizmatlar sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitida rivojlantirish imkoniyatlari	432
Asadov Baxshullo Xasanboy o'g'li	
2025-yilda soliq ma'murchiligi bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar	437
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Aholi daromadlari manbalarining shakllanish xususiyatlari	445
Shohruh Toshtemirov	
O'zbekistonda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish istiqbollari	450
Usmonov Navruzbek Erkin o'g'li, Norqobilov Hamza Eshdovlat o'g'li	
Об оценке налоговой нагрузки, могущей отразить финансовое обеспечение потребности бюджета	459
Зайналов Джахонгир Расулович	
Termiz temir yo'l uzelinig yuk aylanmasi hajmi tahlili	466
Dilfuza Shakarova Ruzimuratovna	
Jahon global raqobat muhitida mavjud xom-ashyo va resurslarini strategik muammolari	472
Mamatkulov Akram Xalmurodovich	
Зарубежный опыт повышения конкурентоспособности текстильной промышленности на основе ИКТ	476
Матчанова Феруза Абадовна	
Построение интегрированной системы управления затратами предприятий	482
Алиева С.С.	
Развитие корпоративного управления в Узбекистане на основе современных мировых стандартов	487
Ибрагимова Саодат Абдумуниновна, Абдулазизов Ферузбек Дилшодбек Ўғли	
Foyda solig'ini davlat budjetidagi ahamiyati	494
Ibragimov Xamidbek Jumaniyazovich	
Aholi turmush farovonligi va barqaror rivojlanish o'rtasidagi munosabatlar	501
Sharofiddin Ismatov Asatulloevich	
Raqamli iqtisodiyotning sohalari, xususiyatlari va asosiy elementlari	506
Raxmatullayev Lazizbek Ruslanovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Цифровизация в банковской сфере Республики Узбекистан	510
Салимова Зиёда Рустамжон кизи	
Digital inclusion and rural development: the socio-economic and cultural impact of internet connectivity	515
Elyor Urozaliev	
Моделирование процесса оптимального распределения пищевых ресурсов при повышении эффективности производства мясных продуктов в условиях цифровой экономики	525
Рахимбердиев Кувончбек Бахтиёрович, Тошпулов Бекзод Султонмуродович	
Erkin iqtisodiy zonalarning innovatsion shakllarini rivojlantirishning hozirgi tendensiyalari (Koreya misolida)	530
Achilova Shirin Shavkat qizi	
Iqtisodiy sikllarni aniqlash metodologiyasiga yondashuvlar	536
Jabborov Kamoliddin Yo'ldoshevich	
Davlat sektorida ichki auditni takomillashtirish masalalari	543
Gulmatov Jamoliddin Raxmatullaevich	
Islomiy banklarning iqtisodiy barqarorlikka qo'shgan hissasi va ular orqali amalga oshiriladigan iqtisodiy islohotlar	548
Pulatova Adolat Djaxangirshyevna	

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari chakana xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari	553
Boymaxmadov Alisher Xoliyor o'g'li	
Комплайнс в системе «зеленой экономики»: международный опыт	560
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
«Зеленая экономика» Республики Узбекистан в условиях трансформации угроз экономической безопасности	567
Пантин Роман Владимирович	
Правовые основы и особенности организации формирования доходов местных бюджетов и их источников в узбекской практике	575
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
O'zbekiston turizm mintaqalarining etnografik resurslar salohiyatini baholash ko'rsatkichlari tahlili	583
Dilyor Zafarovich Hakimov	
Xizmatlar sohasining rivojlanishi sharoitida samarqand viloyatida ijara bozorining o'sish dinamikasi va kelajak prognozlarini	592
Oybek Juliboy o'g'li	
The role of operational CRM systems in sales departments	596
Aziza Egamnazarova, Maftuna Shoyzoqova, Gaffarova Sarvinov Muzaffar qizi, Turaeva Gulizaxro	
O'zbekistonda davlat moliyaviy nazoratining yangi arxitekturasini shakllantirish yo'nalishlari	601
Jabborov Azamat Alijonovich	
Долгосрочная стратегия повышения эффективности социальных сетей в сфере туризма	607
Касимова Зилола Гуламиддиновна	
Глобальные экологические инициативы и их влияние на международную экономику	615
Хусаинов Равшан Рахимович	
Ko'chmas mulk qiymatini baholashda axborotlar tizimini shakllantirish	621
Ishonqulov Nizamjon Fayzullaevich	
Innovatsion salohiyatni oshirish orqali tijorat banklari aktivlari sifatini yaxshilash yo'llari	628
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
Soliq qarzdorlikni kamaytirishdagi mavjud muammolar	634
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
O'zbekistonda ta'lim turizmini rivojlantirish istiqbollari	644
Azimova Vazira Oqiljonovna	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlanish uchun kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni kuchaytirish	648
B.Sh. Akbarova	
Elektr ta'minoti uzilishlarining xarajatlari va yo'qotishlarini hisobga olish usullarini takomillashtirish	652
Akbar Ashurovich Shodiyev	
Oliy ta'lim muassasalarini subsidiyalash zaruriyatining ilmiy asoslari	656
Valiyev Shamsiddin Eshpulatovich	
External factors influencing the competitiveness of the textile industry	662
Ikramova Nodira Burkxon kizi	
Raqamli texnologiyalar va ularning inflyatsiya jarayonlariga ta'sirining nazariy asoslari	669
Sobirov Baxtiyor	
Tijorat banklari tomonidan valyuta operatsiyalari hisobini takomillashtirish mexanizmlari	674
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
Tadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyati oshirish masalalari	679
To'xtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Mintaqada oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi	683
Q.O.Tursunboyev	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda foydaning strategik boshqaruv hisobini tashkil qilish yo'nalishlari	688
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
Kapital bozorida moliyaviy resurslar jalb qilishning ilmiy-nazariy asoslari	693
Xasanov Xayrullo Nasrullayevich	
O'zbekiston Respublikasida shubhali soliq to'lovchilarni aniqlash va kamaytirishning metodik asoslari	699
Axmedov Feruz Baxodirovich	

Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq mexanizmlarining tahlili.....	708
Anvarov Alisher Xaybulloevich	
Turizmda bandlikni ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari	717
Ermetova Iqbol Tajiboyevna	
O'zbekistondagi kichik biznes subyektlarini banklar orqali moliyaviy rag'batlantirishning samaradorligini tahlil qilish va baholash	722
Hamroqulov Xushbaxt Sadriddinovich	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirini ekonometrik tadqiqi	725
Boymatova Dildora Olim qizi	
Модели финансового механизма воздействия на производство собственной продукции предприятий общественного питания.....	729
Зайналова Камола Нодировна	
Совершенствование системы оказания транспортных услуг субъектам предпринимательства.....	735
Хужаев Фазлиддин Элмуратович	
Yashil iqtisodiyot barqarorligida raqamli texnologiyalarning o'rni	742
Saidov Muhammad ali Hakimovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
Ijtimoiy sohalar rivojlanishida davlat budjeti xarajatlarining ahamiyati	749
Kurbonov Xayrilla Abdurasulovich, Ramozonov Nodir Mardonovich	
Barqaror rivojlanish konsepsiyasini amalga oshirishda islomiy va ijtimoiy moliyaviy institutlarning roli	756
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
Kichik tadbirkorlik subyektlari va ularni soliqqa tortish mexanizmiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar	764
Abdullazoda Shukrullo Elmurod o'g'li	
Ilmiy maqolaga zamonaviy talablar (yoki uni IMRAD tuzilmasi bo'yicha yozish).....	770
R.D.Dusmuratov	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tizimini samaradorligini oshirish yo'llari.....	778
Mallayev Salohiddin Saidkamolovich	
Raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini yangi belgilari va xususiyatlarining shakllanishi va rivojlanishi	783
Butaboyev Muhammadjon, Jumaboyev Dilmurod	
Mehnat unumdorligining omilli tahlili hamda uning korxona moliyaviy ko'rsatkichlariga ta'sirini baholash.....	787
Abdujabborova Ma'mura Toshmuxamadovna	
Sanoat korxonalarini restrukturizatsiyalash zaruriyati.....	792
B. Sulaymonov	
Elektr energiya yo'qotishlarini hisobga olish uslubiyotini takomillashtirish.....	798
Akbar Ashurovich Shodiyev	
"Yashil" obligatsiyalar va investitsiyalar-"yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirishning asosiy manbalari	803
Raximov To'xtabek Jumaboyevich, Sharipbayev Bobur Marks o'g'li	
Davlat sektori subyektlarida moliyalashtirish manbalari bo'yicha daromadlar hisobini tashkil etish	810
Igamberdiyev Sahobiddin Xatam o'g'li	
Raqamli texnologiyalarni qo'llash asosida yer resurslarini boshqarish	815
Aslonov Azizbek Faxritdin o'g'li	
Региональный туризм в самарканде, анализ проведенных экскурсий и его перспективы развития	824
Абидова Дилфуза Игamberдиевна, Абдуллаходжаев. А., Шодиева Ш., Абдуллаходжаева А.Ш.	
Ways of developing branding process in higher educational institutions	832
Shakirova Dिल्фуза Tulkunovna	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotida elektron tijoratning tutgan o'rni	838
Sodiqov Abdulhafiz	
Yevropa ittifoqida kambag'allikni baholash metodologiyasi va uning o'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....	847
Durdona Davletova	

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda asosiy vositalar tahlilining o'ziga xos xususiyatlari.....	856
Nurmanov Yarkin Anorboyevich	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash yo'llari.....	860
Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
O'zbekistonda ko'chmas mulklar qiymatini garov maqsadida baholashning muommolari	866
Muxtorov Muhammadjon Muhsinjon o'g'li, Aktamov Bobirjon Mardon o'g'li	
Sanoat korxonalarida "yashil iqtisodiyot"ni raqamlashtirish texnologiyalarini joriy etish ahamiyati.....	870
Yusupov Bekzod Ulugbekovich	
Aholi daromadlari taqsimotida tengsizlikning vujudga kelishi va uning nazariy jihatlarini	875
Vosiqov Ulug'bek Alisherovich	
FURE algoritmi orqali post-kvant xavfsizlik tizimlarining xavfsizligini oshirish.....	881
Shukhrat Toirov Abduganiyevich, Saidakhmedov Eldor Islomovich	
Global pandemiyadan keyingi davrdagi monetar siyosatning asosiy jihatlarini.....	884
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
IT xizmatlarni eksport qiluvchi korxonalarni soliqqa tortishni takomillashtirish.....	896
Jumaboyev Akmaljon Sheraliyevich	
Methods of credit to the service sphere by commercial bank.....	901
Nurmukhammedov Abdijabbar Yunusovich	
O'zbekistonda mehnat bozori infratuzilmasini samarali rivojlantirish yo'llari.....	908
Bozorov Akmal Amonovich, Shadmanov Erkin Sherkulovich	
Bojxona organlari faoliyatida bojxona menedjementi tushunchasi va uning ilmiy-nazariy asoslari	915
Mirzaxmedova Dilafuz Farxatovna, Tuxbabaev Jamshid Sharafetdinovich	
Korporativ munosabatlar ishtirokchilari o'rtasida samarali hamkorlikni tashkil etishning institutsional mexanizmlarini takomillashtirish.....	920
Ismailov Allayor Rashidovich	
Прямой маркетинг в новой цифровой реальности – эффективные стратегии прямого маркетинга для завоевания аудитории.....	929
Маматкулова Шоира Джалоловна	
O'zbekistonda soliq mamuriyatchiligini takomillashtirish orqali makroiqtisodiy barqarorlikka erishishning ustuvor yo'nalishlari	935
Valiyeva Sayyora Xushbakovna	
Green economy and international cooperation: global initiatives and agreements.....	939
Nazarova Ra'no Rustamovna, Baratov Diyorbek Fazliddin o'g'li	
Innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sanoat korxonasida ekologik hisobni rivojlantirish nazariyasi	946
Hatidje Nasirova	
Yashil moliyalashtirish va yashil obligatsiyalar	953
Maxtimova Zarafshon Olloyorovna, Ro'ziyeva Maftuna Yusufvna	
Kichik biznesning mintaqaviy iqtisodiyot samaradorligidagi o'rni va ahamiyati.....	958
Ajamilova Nigora Asametdinovna	
Aholining unumli bandligi darajasini oshirish: xalqaro maqsadlar sari qadamlar	962
Qurbonov Samandar Pulatovich	
Raqamli texnologiyalar asosida tijorat banklari faoliyatini transformatsiya qilishning o'ziga xos xususiyatlari va unga ta'sir etuvchi omillar	970
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizmning o'rni.....	975
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Tog'ayev Abror Akbar o'g'li	
Xalqaro tajriba asosida O'zbekistonda mehmonxona ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish yo'llari.....	980
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Atrof-muhitni asrash va issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishda yashil soliqlarning o'rni.....	985
Bauyetdinov M.J., Eshbanbetov E.M.	
Structural Modeling of Resource Allocation Patterns in Digital Neighborhoods.....	990
Gulsara Ostonakulova, Sitara Odilova	

Shahar ichki transport xizmatlarining sayyohlar uchun moslashtirilgan modeli	998
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Xalqaro turizm huquqi: O'zbekiston uchun tatbiq etiladigan mexanizmlar	1003
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
O'zbekiston fond bozorining raqamli transformatsiyasi va fintech texnologiyalari asosida rivojlantirish istiqbollari.....	1007
A. Ibodullayev	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	1011
Babayev Shavkat Bayramovich	
O'zbekiston respublikasi iqtisodiyotida inklyuziv rivojlanishni ta'minlash yo'llari	1018
Asqarova Mavluda Turabovna	
Tijorat banklari aktivlarining tarkibi va uning zamonaviy holati tahlili.....	1024
Baxriddinov Sharofiddin	
O'zbekistonda ayollar tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishning ahamiyatli jihatlari	1029
Saidova Subhinigor Azizovna	
Sug'urta kompaniyalarining ixtiyoriy va majburiy sug'urta mukofotlari bo'yicha moliyaviy samaradorlik tahlili.....	1035
Zoyirov Laziz Subxonovich	
The impact of behavioral biases on investment performance	1040
Doston Turgunov Turgunovich	
Yosh tadbirkorlar va startup ekotizimi: imkoniyatlar va muammolar.....	1048
Sultonov Omon Juma o'g'li	
Sug'urta institutlarining rivojlanish bosqichlari va ularning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	1051
Sherov Sanjar Radjabovich	
Moliya bozorida tijorat banklari raqobatbardoshligini ta'minlashda strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	1057
Abduraxmanova Matluba Maxamadaminovna	

MOLIYA BOZORIDA TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA STRATEGIK BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Abduraxmanova Matluba Maxamadaminovna

i.f.n., prof.

“Bank ishi” kafedrası professori

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

(orcid: 0000-0003-1039-232X)

e mail: m.abdurakhmanova@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada moliya bozorida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda strategik boshqaruv mexanizmlarining ahamiyati tahlil qilingan. Unda banklarning raqobat pozitsiyalarini mustahkamlashda strategik rejalashtirish, innovatsion boshqaruv va risk-menejment tizimlarining o'rni aniqlangan. Maqola yuzasidan olib borilgan izlanishlar, banklarning moliya bozorida raqobat pozitsiyalarini mustahkamlashga strategik boshqaruv mexanizmlarini samarali joriy etish xizmat qilishi yuzasidan takliflar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: moliya bozori, tijorat banklari, raqobatbardoshlik, strategik boshqaruv, bank strategiyasi, moliyaviy xizmatlar.

Abstract. This article examines the role of strategic management mechanisms in enhancing the competitiveness of commercial banks in the financial market. The study analyzes the importance of strategic planning, innovation management, and risk management systems in strengthening banks' market positions. Based on statistical data and analytical methods, the research evaluates the impact of strategic management tools on the performance and competitiveness of commercial banks. The results indicate that the implementation of effective strategic management mechanisms contributes to improving operational efficiency, expanding financial services, and strengthening the position of banks in the financial market.

Key words: financial market, commercial banks, competitiveness, strategic management, banking strategy, financial services.

Аннотация. В данной статье анализируется значение механизмов стратегического управления в повышении конкурентоспособности коммерческих банков на финансовом рынке. В работе определена роль стратегического планирования, инновационного управления и систем риск-менеджмента в укреплении конкурентных позиций банков. По результатам проведённого исследования сформулированы предложения по эффективному внедрению механизмов стратегического управления, направленных на укрепление конкурентных позиций банков на финансовом рынке.

Ключевые слова: финансовый рынок, коммерческие банки, конкурентоспособность, стратегическое управление, банковская стратегия, финансовые услуги.

KIRISH

Hozirda, global iqtisodiyotning integratsiyalashuvi, moliyaviy xizmatlar bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'lamining kengayishi va innovatsion moliya instrumentlarining paydo bo'lishi bank faoliyatini tashkil etishning an'anaviy yondashuvlarini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Ayniqsa, fintex texnologiyalarining rivojlanishi, elektron to'lov tizimlari va raqamli bank xizmatlarining keng joriy etilishi moliya bozori ishtirokchilari o'rtasidagi raqobatni yanada kuchaytirmoqda. Bunday sharoitda banklar faoliyati samaradorligi faqat moliyaviy resurslar hajmi bilan emas, balki strategik boshqaruv tizimining samaradorligi,

innovatsion xizmatlardan foydalanish darajasi va bozordagi o'zgarishlarga tezkor moslashish qobiliyati bilan ham belgilanmoqda [4; 19].

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham bank sektorini isloh qilish, raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish va investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan keng ko'lamli institutsional islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, bank tizimida strategik boshqaruv mexanizmlarini rivojlantirish, innovatsion moliya xizmatlarini joriy etish va bank xizmatlari sifatini oshirish orqali moliya bozorida raqobat muhitini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda [3].

Yuqoridagi holatlardan kelib chiqib, moliya bozorida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda strategik boshqaruv mexanizmlarining ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish va ularni bank amaliyotiga samarali joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tijorat banklari raqobatbardoshligi va strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish masalalari jahon iqtisodiy adabiyotlarida keng o'rganilgan. Moliya bozori sharoitida banklar faoliyati samaradorligini oshirish, strategik boshqaruv tizimini rivojlantirish va raqobat ustunligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan amalga oshirilgan.

Iqtisodiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, bank tizimida strategik rejalashtirish, innovatsion boshqaruv va risk-menejment mexanizmlarini samarali tashkil etish moliya bozorida barqaror raqobat ustunligini ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi [7].

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, raqamli bank xizmatlari, innovatsion moliya instrumentlari va zamonaviy risk-menejment tizimlarini joriy etish banklar faoliyati samaradorligini oshirish va ularning moliya bozorida raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish bank tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi [5; 20].

Xorijiy iqtisodiy adabiyotlarda banklar raqobatbardoshligi nazariy asoslarini tadqiq qilgan olimlardan biri Maykl Porter bo'lib, uning raqobat ustunligi nazariyasiga ko'ra, tashkilotlarning bozordagi barqaror pozitsiyasi strategik boshqaruv mexanizmlarining samaradorligiga bog'liq. Muallifning ta'kidlashicha, kompaniyalar va moliya institutlari raqobat muhitida ustunlikka erishish uchun innovatsion strategiyalar, xizmatlar diversifikatsiyasi va samarali boshqaruv qarorlaridan foydalanishi lozim [7].

Bank menejmenti sohasidagi ilmiy tadqiqotlarda Peter S. Rose va Sylvia C. Hudgins bank faoliyati samaradorligi ko'p jihatdan strategik boshqaruv qarorlariga bog'liq ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, banklar moliya bozorida barqaror raqobat ustunligiga erishish uchun innovatsion bank xizmatlarini joriy etish, risk-menejment tizimini takomillashtirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratishi zarur [5].

Shuningdek, moliya bozorida bank tizimi rivojlanishining iqtisodiy asoslarini tadqiq qilgan olimlardan biri Frederic S. Mishkin hisoblanadi. Uning tadqiqotlarida bank tizimi iqtisodiyotda moliyaviy resurslarni taqsimlash va investitsiya jarayonlarini rag'batlantirishda muhim institut sifatida qaratiladi. Muallif banklar samarali strategik boshqaruv orqali moliya bozorida barqaror raqobat ustunligini ta'minlashi mumkinligini ta'kidlaydi [4].

Moliya bozori sharoitida bank tizimini rivojlantirish va tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirish masalalari mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan ham chuqur tadqiq qilingan. Jumladan, iqtisodchi olim I.R. Suleymanov o'z tadqiqotlarida O'zbekiston bank tizimi milliy iqtisodiyot rivojlanishida muhim institutsional omil hisoblanishini ta'kidlaydi. Muallifning fikricha, banklar investitsiya jarayonlarini moliyalashtirish, real sektorni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash orqali mamlakat iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. [13].

Bank tizimi rivojlanishi va moliya bozorida institutsional o'zgarishlarni tadqiq qilgan olimlardan yana biri N.N. Izatova hisoblanadi. Muallif bank tizimida raqobatbardoshlikni oshirish mamlakatning global moliya bozoriga integratsiyalashuvini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega ekanligini qayd etadi. [14].

Shuningdek, O'zbekiston bank tizimining institutsional rivojlanishini tadqiq qilgan iqtisodchi olimlar Qobil Ruziyev va Dipak Gxosh bank tizimining iqtisodiyotdagi moliyaviy vositachilik funksiyasiga alohida e'tibor qaratadilar. Ularning tadqiqotlarida banklar moliyaviy resurslarni taqsimlash, investitsiya jarayonlarini rag'batlantirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan. [9].

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, moliya bozori sharoitida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirish bank tizimida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, innovatsion moliyaviy xizmatlarni joriy etish va banklar faoliyati samaradorligini oshirish bilan bevosita bog'liq. Shu bilan birga, milliy bank tizimini xalqaro moliya bozori talablariga mos ravishda rivojlantirish ham muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning nazariy va metodologik asosini moliya bozori rivojlanishi, tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirish va strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishga bag'ishlangan umumiy iqtisodiy adabiyotlar, ilmiy maqolalar va iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari tashkil etadi. Shuningdek, bank tizimida strategik boshqaruvni rivojlantirish, moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasi va banklar faoliyati samaradorligini oshirishga oid ilmiy qarashlar va nazariy yondashuvlar tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida ekspert baholash usulidan ham foydalanilib, bank sohasidagi mutaxassislar va iqtisodchi olimlarning bank tizimi raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha ilmiy qarashlari o'rganildi va umumlashtirildi.

Muallif tomonidan amalga oshirilgan tahliliy tadqiqotlar natijasida moliya bozori sharoitida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliya bozori sharoitida tijorat banklarining raqobatbardoshligi ko'p jihatdan bank aktivlarining o'sish dinamikasi, moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasi, bank faoliyati samaradorligi hamda strategik boshqaruv mexanizmlarining qay darajada samarali tashkil etilganligi bilan belgilanadi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda banklar faqat moliyaviy vositachilik funksiyasini bajaruvchi institut sifatida emas, balki investitsiya resurslarini iqtisodiyot tarmoqlari o'rtasida samarali taqsimlovchi muhim moliyaviy institut sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Shu sababli bank tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlarini kompleks tahlil qilish, moliyaviy resurslar harakatini baholash va banklar faoliyati samaradorligini tahlil qilish tijorat banklari raqobatbardoshligini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi bank tizimida aktivlar hajmining barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Bu holat mamlakat iqtisodiyotida bank sektorining roli ortib borayotganini va moliya bozorida banklar faoliyati ko'lamini kengayib borayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, iqtisodiyot tarmoqlarini moliyalashtirishda bank kreditlarining ulushi ortib borayotgani, investitsiya loyihalarini amalga oshirishda bank resurslaridan faol foydalanilayotgani bank tizimining iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyatini yanada oshirmoqda. Shu bilan birga, bank aktivlarining o'sishi moliyaviy xizmatlar bozorining rivojlanishi, bank xizmatlari turlarining kengayishi va moliyaviy infratuzilmaning takomillashuvi bilan ham bevosita bog'liq hisoblanadi.

Bank aktivlari dinamikasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bank tizimi rivojlanishining barqarorligi banklar tomonidan moliyaviy resurslarni samarali boshqarish, risklarni nazorat qilish va strategik boshqaruv qarorlarini to'g'ri qabul qilishga ham bog'liq. Shu nuqtai nazardan, moliya bozori sharoitida bank aktivlarining o'sish tendensiyasini tahlil qilish tijorat banklari raqobatbardoshligini baholashda muhim iqtisodiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston tijorat banklari aktivlarining dinamikasi

Yil	Bank aktivlari (trln so'm)	Yillik o'sish (%)	YAIMga nisbati (%)	Kreditlar ulushi (%)	Depozitlar ulushi (%)
2020	272	12.4	55.1	58	42
2021	326	15.3	58.6	60	40
2022	389	19.3	61.2	62	38
2023	452	16.2	63.7	63	37
2024	520	15	66.4	64	36

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2020–2024-yillar davomida tijorat banklari aktivlari hajmi qariyb ikki barobarga yaqin o'sgan. Ayniqsa, aktivlarning YAIMga nisbatining ortib borishi bank tizimining mamlakat iqtisodiyotidagi moliyaviy vositachilik funksiyasi kuchayib borayotganini ko'rsatadi. [17].

Banklar raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim omillardan biri moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasi hisoblanadi. Zamonaviy moliya bozori sharoitida banklar faqat an'anaviy kredit va depozit operatsiyalari bilan cheklanib qolmasdan, to'lov xizmatlari, investitsiya xizmatlari, konsalting xizmatlari hamda raqamli bank xizmatlarini ham faol rivojlantirmoqda. Bu esa banklar faoliyatining funksional doirasini kengaytirishga, mijozlarga ko'rsatiladigan xizmatlar turini ko'paytirishga va moliyaviy xizmatlar bozorida raqobat muhitining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasi banklar daromad manbalarini kengaytirish va moliyaviy risklarni kamaytirish imkoniyatini ham yaratadi. Masalan, an'anaviy kredit operatsiyalaridan tashqari

to'lov tizimlari, onlayn banking, mobil banking va elektron tijorat bilan bog'liq xizmatlarni rivojlantirish banklar uchun qo'shimcha daromad manbaini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa banklar moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va ularning moliya bozoridagi raqobat pozitsiyalarini kuchaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ayniqsa, raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi moliyaviy xizmatlar bozorining transformatsiyasida muhim rol o'ynamoqda. Raqamli texnologiyalardan foydalanish bank xizmatlarini tezkor, qulay va samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi. Natijada banklar mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, operatsiya xarajatlarini kamaytirish va moliya bozorida barqaror raqobat ustunligini shakllantirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda (2-jadval).

2-jadval. Tijorat banklari moliyaviy xizmatlari tarkibi

Xizmat turi	Bozor ulushi (%)	O'sish sur'ati (%)	Mijozlar soni (mln)	Daromad ulushi (%)
Kredit xizmatlari	45	14	5.6	48
Depozit xizmatlari	25	12	7.2	21
To'lov xizmatlari	15	18	10.4	12
Investitsiya xizmatlari	10	16	1.8	11
Boshqa xizmatlar	5	9	0.9	8

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, kredit xizmatlari bank daromadlarining asosiy qismiga to'g'ri keladi va tijorat banklari faoliyatida eng muhim daromad manbai hisoblanadi. Bu holat banklar iqtisodiyot tarmoqlarini moliyalashtirishda asosiy moliyaviy vositachi sifatida ishtirok etayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, sanoat, xizmat ko'rsatish va kichik biznes subyektlarini kreditlash hajmining ortib borayotgani bank kredit operatsiyalarining iqtisodiy faollikni rag'batlantirishdagi ahamiyatini yanada oshirmoqda. [18; 19]

Shu bilan birga, so'nggi yillarda to'lov xizmatlari va investitsiya xizmatlarining o'sish sur'ati yuqori bo'lib, bu bank xizmatlari diversifikatsiyasining ortib borayotganini ko'rsatadi. Xususan, elektron to'lov tizimlari, mobil banking va onlayn banking xizmatlarining rivojlanishi banklar tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy xizmatlar ko'lamini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Bu esa bank xizmatlarining ommalashuvi, mijozlar sonining ortishi va moliyaviy operatsiyalarning raqamlashuvi bilan bevosita bog'liq hisoblanadi.

Bundan tashqari, investitsiya xizmatlarining rivojlanishi banklar uchun qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirish imkoniyatini yaratmoqda. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish, korporativ qimmatli qog'ozlar bozorida ishtirok etish va investitsiya maslahat xizmatlarini ko'rsatish banklar faoliyatini yanada diversifikatsiya qilishga xizmat qiladi. Natijada banklar daromad strukturasida noan'anaviy moliyaviy xizmatlar ulushi ortib borib, bu moliya bozorida [18].

Tijorat banklari raqobatbardoshligini baholashda bank faoliyati samaradorligini aks ettiruvchi moliyaviy ko'rsatkichlar ham muhim ahamiyatga ega. Xususan, aktivlar rentabelligi (ROA) va kapital rentabelligi (ROE) banklar moliyaviy barqarorligini baholashda asosiy indikatorlar hisoblanadi. ROA ko'rsatkichi bank aktivlaridan qanchalik samarali foydalanilayotganini ifodalasa, ROE ko'rsatkichi bank kapitali samaradorligini baholash imkonini beradi. Ushbu ko'rsatkichlar bank boshqaruvining samaradorligi, moliyaviy resurslarni boshqarish sifati va bank strategiyasining natijadorligini baholashda keng qo'llaniladi.

Shu bilan birga, mazkur moliyaviy ko'rsatkichlar banklar faoliyati samaradorligini xalqaro standartlar asosida tahlil qilish imkoniyatini ham beradi. Ayniqsa, bank aktivlarining rentabellik darajasi yuqori bo'lishi bank resurslaridan samarali foydalanilayotganini va bank operatsiyalari iqtisodiy jihatdan barqaror tashkil etilganini ko'rsatadi. Kapital rentabelligining o'sishi esa bank aksionerlari uchun investitsiya samaradorligining ortib borayotganidan dalolat beradi.

Bundan tashqari, ROA va ROE ko'rsatkichlari banklar faoliyati samaradorligini moliya bozoridagi boshqa banklar bilan qiyosiy tahlil qilish imkoniyatini ham yaratadi. Bu esa bank tizimida raqobat muhitini baholash va tijorat banklari raqobatbardoshligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, mazkur moliyaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish banklar faoliyati samaradorligini baholash va moliya bozorida ularning raqobat pozitsiyalarini aniqlashda muhim iqtisodiy instrument hisoblanadi.

Shuningdek, banklar faoliyatini baholashda ROA va ROE ko'rsatkichlari bilan bir qatorda kapital yetariligi, likvidlik darajasi va aktivlar sifati kabi moliyaviy indikatorlarni ham kompleks tahlil qilish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Chunki ushbu ko'rsatkichlar bank tizimi moliyaviy barqarorligini ta'minlash va moliya bozorida barqaror raqobat muhitini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi (3-jadval).

3-jadval. Tijorat banklari faoliyati samaradorligi ko'rsatkichlari

Yil	ROA (%)	ROE (%)	Kapital yetarliligi (CAR %)	Likvidlik koeffitsiyenti (%)
2020	1.1	10.8	23.5	35
2021	1.2	11.6	24.2	37
2022	1.4	12.8	25.6	39
2023	1.5	13.7	26.3	41
2024	1.7	15.1	27.1	43

Jadval natijalari banklar moliyaviy barqarorligi va samaradorligi so'nggi yillarda izchil ravishda yaxshilanib borayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, ROE ko'rsatkichining o'sishi banklar kapitali samaradorligining ortib borayotganidan dalolat beradi. [18].

Banklar raqobatbardoshligini ta'minlashda strategik boshqaruv omillari ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy moliya bozorida banklar faoliyati samaradorligi ko'p jihatdan innovatsion texnologiyalarni joriy etish, risklarni samarali boshqarish va marketing strategiyalarini to'g'ri tanlashga bog'liq. Chunki moliya bozorida raqobat muhitining kuchayishi banklardan faqat moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni emas, balki strategik rejalashtirish va boshqaruv qarorlarini ilmiy asosda qabul qilishni ham talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, strategik boshqaruv tizimi banklar faoliyatini uzoq muddatli rivojlanish maqsadlari asosida tashkil etish, bozor kon'yunkturasidagi o'zgarishlarga tezkor moslashish va moliyaviy xizmatlar bozorida barqaror raqobat ustunligini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ayniqsa, innovatsion texnologiyalarni joriy etish banklar faoliyatini samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli bank xizmatlari, mobil banking, internet banking va avtomatlashtirilgan to'lov tizimlarining rivojlanishi bank xizmatlarining tezkorligi va qulayligini ta'minlab, mijozlar sonining ortishiga xizmat qiladi. Bu esa banklar moliyaviy operatsiyalar hajmining ko'payishi va moliya bozorida raqobat pozitsiyalarining mustahkamlanishiga olib keladi.

Shu bilan birga, risk-menejment tizimini samarali tashkil etish banklar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Banklar tomonidan kredit risklari, likvidlik risklari va bozor risklarini samarali boshqarish moliyaviy operatsiyalarning xavfsizligini ta'minlashga va bank tizimi barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijada banklar moliya bozorida barqaror faoliyat yuritish va investitsiya resurslarini samarali jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Natijada strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va marketing strategiyalarini samarali amalga oshirish tijorat banklarining moliya bozorida raqobatbardoshligini oshirishning muhim shartlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi (4-jadval).

4-jadval. Tijorat banklari raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi strategik omillar¹

Omil	Ta'sir darajasi (%)	Samaradorlik indeksi	Raqobat ta'siri
Innovatsion bank xizmatlari	30	0.82	Yuqori
Raqamli texnologiyalar	25	0.79	Yuqori
Risk-menejment tizimi	20	0.74	O'rta
Marketing strategiyasi	15	0.69	O'rta
Boshqaruv samaradorligi	10	0.63	O'rta

Jadval natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli bank xizmatlari va innovatsion moliya texnologiyalari tijorat banklarining moliya bozoridagi raqobatbardoshligiga eng katta ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, internet banking, mobil banking, masofaviy bank xizmatlari va elektron to'lov tizimlarining keng joriy etilishi bank operatsiyalarini tezkor va samarali amalga oshirish imkonini yaratadi. Bu esa bank xizmatlarining qulayligini oshirish, operatsiya xarajatlarini qisqartirish va mijozlar bazasini kengaytirishga xizmat qiladi. Natijada raqamli texnologiyalardan samarali foydalanayotgan banklar moliya bozorida raqobat ustunligiga ega bo'lib, moliyaviy xizmatlar bozorida o'z pozitsiyalarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

¹ Markaziy bank ma'lumotlari va World Bank tahlillari asosida

Shu bilan birga, samarali risk-menejment tizimini shakllantirish banklar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Banklar tomonidan kredit risklari, likvidlik risklari va bozor risklarini tizimli ravishda baholash va boshqarish moliyaviy operatsiyalarning xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Bu esa bank tizimi barqarorligini mustahkamlash, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va moliya bozorida iqtisodiy xavflarni kamaytirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, strategik marketing siyosatini samarali amalga oshirish ham banklar raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mijozlar ehtiyojlarini chuqur o'rganish, bank xizmatlari sifatini oshirish va zamonaviy marketing instrumentlaridan foydalanish orqali banklar moliyaviy xizmatlar bozorida o'z raqobat pozitsiyalarini mustahkamlashi mumkin. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalar, risk-menejment tizimi va marketing strategiyalarini uyg'unlashtirgan holda qo'llash tijorat banklarining moliya bozorida barqaror raqobat ustunligini ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, moliya bozori sharoitida tijorat banklarining raqobatbardoshligi bank faoliyatini strategik boshqarish darajasi, moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va risklarni samarali boshqarish mexanizmlari bilan bevosita bog'liq hisoblanadi. Zamonaviy moliya bozorida banklar faoliyati samaradorligi faqat moliyaviy resurslar hajmi yoki aktivlar o'sishi bilan emas, balki boshqaruv qarorlarining strategik asoslanganligi, moliyaviy xizmatlar sifatining yuqoriligi va bozor konyunkturasidagi o'zgarishlarga tezkor moslashish qobiliyati bilan ham belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, bank tizimida strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish moliya bozorida tijorat banklari raqobatbardoshligini ta'minlashning muhim institutsional va iqtisodiy omillaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari tahlili shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda bank aktivlari hajmining barqaror o'sishi, bank xizmatlari diversifikatsiyasining kengayishi va moliyaviy xizmatlar bozori infratuzilmasining rivojlanishi banklar moliya bozorida raqobat pozitsiyalarining mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi, elektron to'lov tizimlarining keng joriy etilishi va moliyaviy texnologiyalarning (fintech) rivojlanishi bank xizmatlari samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro moliyaviy tashkilotlar hisobotlarida ham raqamli moliyaviy xizmatlar bank tizimi samaradorligini oshirish va moliya bozorida raqobat muhitini rivojlantirishda muhim omillardan biri ekanligi ta'kidlangan [19].

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari banklar faoliyati barqarorligi ko'p jihatdan risk-menejment tizimining samarali tashkil etilganligiga bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Kredit risklari, likvidlik risklari va bozor risklarini tizimli tahlil qilish hamda ularni samarali boshqarish banklar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Samarali risk-menejment tizimi bank faoliyatida iqtisodiy xavflarni kamaytirish, investitsiya resurslaridan samarali foydalanish va moliya bozorida barqaror raqobat muhitini shakllantirish imkonini beradi [4].

Tadqiqot doirasida olib borilgan tahlillar natijalari asosida moliya bozori sharoitida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan quyidagi ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqildi:

- tijorat banklarida strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish va bank faoliyatini uzoq muddatli rivojlanish strategiyalari asosida tashkil etish zarur. Bank strategiyasi bozor kon'yunkturasidagi o'zgarishlarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishi va moliyaviy xizmatlar bozorining rivojlanish tendensiyalariga moslashtirilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

- bank xizmatlari diversifikatsiyasini kengaytirish va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Xususan, mobil banking, internet banking, elektron to'lov tizimlari va raqamli moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish bank xizmatlarining ommalashuvini ta'minlash va moliya bozorida raqobat muhitini rivojlantirishga xizmat qiladi.

- bank tizimida risk-menejment tizimini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Xususan, Basel standartlari talablariga muvofiq risklarni baholash va boshqarish mexanizmlarini joriy etish bank tizimi moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

- bank xizmatlari sifatini oshirish va mijozlarga yo'naltirilgan moliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish orqali banklar mijozlar bazasini kengaytirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa banklar moliyaviy xizmatlar bozorida raqobat pozitsiyalarini mustahkamlash va bank xizmatlari bozorini rivojlantirishga xizmat qiladi.

- bank tizimida innovatsion moliya texnologiyalarini joriy etish va fintex kompaniyalari bilan hamkorlikni rivojlantirish orqali moliyaviy xizmatlar bozorini modernizatsiya qilish zarur. Bu bank xizmatlarining samaradorligini oshirish, moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirish va moliya bozorida innovatsion muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

- moliya bozori infratuzilmasini rivojlantirish va bank tizimida institutsional islohotlarni chuqurlashtirish orqali moliyaviy xizmatlar bozorida raqobat muhitini mustahkamlash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa sifatida ta'kidlash mumkinki, strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, innovatsion moliyaviy texnologiyalarni joriy etish va bank xizmatlari diversifikatsiyasini kengaytirish moliya bozori sharoitida

tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishlarda amalga oshiriladigan institutsional va iqtisodiy chora-tadbirlar bank tizimi samaradorligini oshirish, moliya bozori infratuzilmasini rivojlantirish va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "2020–2025 yillarda O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida" PF–5992-son Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" PF–60-son Farmoni.
4. Mishkin F.S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. – 12th ed. – Boston: Pearson Education, 2019.
5. Rose P.S., Hudgins S.C. Bank Management and Financial Services. – 10th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2021.
6. Saunders A., Cornett M. Financial Institutions Management: A Risk Management Approach. – New York: McGraw-Hill, 2020.
7. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 2008.
8. Levine R. Finance and Growth: Theory and Evidence // Handbook of Economic Growth. – Amsterdam: Elsevier, 2018.
9. A. A. Azlarova, M. M. Abduraxmanova O'zbekiston bank tizimida marketing faoliyatini takomillashtirish istiqbollari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. https://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/Azlarova_Abdurakhmonova.pdf
10. Vahobov A. Moliya va kredit. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
11. Shodmonov Sh., G'afurov U. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
12. Азларова А. А. Основные направления повышения эффективности, конкурентоспособности и устойчивости банковской системы Республики Узбекистан //Материалы Международной научно-практической конференции XXXIV Международные Плехановские чтения. Ташкент. – 2021. – С. 124-125.
13. Suleymanov I.R. The Integrative Role and Capacity of the Banking Sector in Uzbekistan // Diversity Research: Journal of Analysis and Trends. – 2025.
14. Izatova N.N. Assessing the Competitiveness of Uzbekistan's Banks in the Global Banking Services Market // Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2025.
15. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: International Regulatory Framework for Banks. – Basel: BIS, 2019.
16. Asian Development Bank. Financial Sector Development in Central Asia. – Manila: ADB, 2022.
17. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimi faoliyati to'g'risida yillik hisobot. – Toshkent, 2024.
18. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimi statistik byulleteni. – Toshkent, 2024.
19. World Bank. Global Financial Development Report. – Washington DC: World Bank, 2023.
20. International Monetary Fund (IMF). Global Financial Stability Report. – Washington DC: IMF, 2023.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

